

Samii fi Sirna Solaaritti Xinxalluu-Kutaa 1

Description

(Jecha ijoo-Sirna solaari (**solar system**)â€“ Sirna aduu fi pilaanetota ishii marsaniiti) Sufyaan bin Abdullah (Rabbiin isarraa haa jaallatu) akkana jedha, â€“Ani ni jedhe, Yaa Ergamaa Rabbii jecha Islaama keessatti siin ala eenyullee hin gaafanne natti himi. Ergamaan Rabbii (SAW) ni **jedhe:** ﴿إِنَّ رَبَّكَ عَزِيزٌ عَلَى الْعِزَّةِ وَلَكُمُ الْعِزَّةُ إِنَّ رَبَّكَ عَلَى الْعِزَّةِ بِشَدِيدٍ وَلَا يَرْأَيُكُمْ إِذَا هُنَّ مُنْذَرٌ﴾ (â€“Rabbitti amaneâ€™ jedhi, ergasii gadi dhaabbadhu). ([Sahih Muslim 38](#))

â€“Rabbitti amaneâ€™ yommuu jedhu arraba qofaan, â€“Rabbitti amaneâ€™ jechuu miti. Kana irra, qalbiin dhugaan Rabbitti amanuu ergasii arrabaan dubbachuudha. Amantii shakkiin wayitu keessa hin jirre qalbii keessatti hidda qabsiisudha. Rabbitti amane yommuu jedhu Rabbiin jiraachuutti, Gooftummaa Isaatti fi gabbaramuun kan qabu Isa qofa akka taâ€™e amanuu, akkasumas, maqaa fi amaloota Isaatti, murtiwwaan Isaatti, odefannoo Inni beeksisee fi wanta hunda Isarraa dhufetti amanu of keessatti qabata. Yoo kanniinitti amante, ergasii amantii Rabbii (Islaama) irratti gadi dhaabbadhu. Islaama irraa bitaa fi mirga hin gorin, homaa irraa hin hirâ€™isin, homaa itti hin dabalin.

Wantoota Rabbitti akka amananii fi Isaaf ajajaman nama gargaaran keessaa tokko uumamtootatti xinxalluudha. Uumamtota gurguddaa keessaa samiin bakka guddaa qabdi. Kanaafi, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Rububiyyah (Gooftummaa) fi Tokkichummaa Isaa agarsiisuu fi namoota erga duâ€™anii deebisuu akka dandaâ€™u ibsuuf irra deddeebiâ€™e uumama samii Qurâ€™aana keessatti dubbata. Dhugumatti uumamni samii uumama ajaaâ€™ibaa gara Rabbii guddaa akeekudha. Samii nu gubbaa jirtu tanatti yoo xinxalline gammachuu guddaa arganna. Sababni isaas, balâ€™inna, guddinnaa fi bareedinna ishii yommuu ilaallu kan akkanatti hojjate Rabbii Tokkicha akka taâ€™e ni amanna. Rabbiitti amanuu fi Isaaf ajajamuun immoo burqa gammachuuti.

Rabbiin namoota uumamtoota Isaa irratti xinxallan faarse jira. Namoota irraa garagalan immoo ni waqqasa. Ni jedha:

٢٢

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُظًا وَهُمْ عَنْ أَيْمَانِهَا مُعْرِضُونَ

â€œSamii xaaraa eeggamaa taasifne. Garuu isaan mallatoolee ishii (samii) irraa ni garagaluâ€ Suuratu Al-Anbiyah 21:32

Samii fi dachiin akka mana guddaati. Samiin akka xaaraa yoo taatu, dachiin immoo akka afataati. Akkuma mana keessa ampuulin ykn faanosni jiru, samii keessas aduu, jiâ€™a, urjiilee lakkoofsan hangana hin jedhamnetu jiru. Mee xaaraa guddaa, furdaa fi jabaatâ€™ee kana ilaali. Manni yommuu ijaarramu xaaraa isa barbaachisa. Xaaraan kan isa ijaaru barbaada. Kanaafu, samii dachiif xaaraa taate tana eenyutu akkanatti ijaaree? Samii hangana balâ€™attu, jabaattu fi guddattu ijaaru Kan dandaâ€™u Rabbii tokkicha malee kan biraa jiraa? Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala ni jedha:

١٢

وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا

â€œGubbaa keessanittis [samiiwan] jajjaboo torba ijaarreâ€ Suuratu Nabaâ€™a 78:12

Ijaarsa jabaatâ€™a kana akkamitti akka olkaase, miidhaginna bareedaan akkamitti akka miidhagsee, mallattoolee fi ajaaâ€™iba meeqa keessa akka godhee fi aara irraa akkamitti uumama ishii (samii) akka jalqabe mee ilaali. Rabbiin uumamtoonni akka Isa beekaniif mallattoolee gara Isaa akeekan kaaâ€™e jira, ragaalee isaaniif ibse jira. â€œ**Namni [kufriin] badus ragaa ifa taâ€™e booda akka badu, namni [iimaanan] jiraatus ragaa ifa taâ€™e booda akka jiraatu. Rabbiin Dhagaâ€™aa, Beekaadha.**â€ (suuratu Anfaal 8:42)

Gara samii mee ija kee deebisi. Pilaanetotaa fi sarara (orbitii) isaan keessa deeman, aduu fi jiâ€™a, bahiinsi fi dhiihinsi isaanii garagara taâ€™uu mee ilaali. Ammas aduun, jiiyni fi urjiileen biroo dadhabbi tokko malee hanga Khaaliqui isaanii akka dhaabu taasisuutti yeroo hundaa sarara isaanii eeggatanii naannaâ€™u. jijiramni fi irraa dabuun hin jiru.

Ammas baayâ€™inna, bifaa fi garaagarummaa hammaa urjilee fi pilaanetota samii keessa jiranii mee ilaali. Gariin isaanii gara diimatti goru, gariin isaanii gara adiitti, gariin isaanii immoo gara halluu daallachaatti dabu. Kunniin hundi samiif miidhaginnaa fi uumamtootaaf faayda guddaa taâ€™uu. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala ni jedha:

وَلَقَدْ سَبَعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفْوُتٍ فَأَرْجِعِ الْبَصَرَ
إِلَيْهِ مِنْ فُطُورٍ ۝ ثُمَّ أَرْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتِينَ يَنْقَلِبُ إِلَيْكَ الْبَصَرُ حَاسِئًا وَهُوَ
وَلَقَدْ زَيَّنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَبِّيحٍ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا
عَذَابَ السَّعِيرِ ۝ وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ۝

â€œ[Rabbiin] Kan samiiwan torba baqannaan uumedha. Uumiinsa Rahmaan keessatti wal dhabbi homaatu hin agartu. Mee agartuu kee gara [samii] deebisi, baqaqiinsa wayii ni agartaa? Ergasiis yeroo baayâ€™ee agartuu kee deddeebisii [gara samii ilaali], agartuun kee hoongaâ€™aa dadhabaa taâ€™ee sitti deebiâ€™a. Dhugumatti samii dhiyoo ibsaawwaniin miidhagsinee jirra, sheyxaanotaafis furguggee ishii goone. Isaaniif (sheyxaanotaaf) adabbii ibidda bobaâ€™aa qopheessineerra. Kanneen Gooftaa isaaniitti kafaraniifis adabbii Jahannamtu jira. Gahumsis waa fokkate!â€ Suuratu Al-Mulk 67:3-6

Baqannaas jechuun wantoonni baayâ€™een gubbaa jalaan walirra taâ€™uudha. Nuu ol samiiwan torba gubaa jalaan taâ€™uun uumaman. Uumiinsa Rabbiin keessatti wal dhabbi, hirâ€™inna fi hanqinna wayitu hin agartu. Mee gara samii Rabbiin uumee tana ilaali, baqaqiinsa ykn dhooyinsa wayii keessatti ni argitaa? Ammas irra deddeebiâ€™i ijaan ykn teleskooppin qoradhu, iiji tee hirâ€™inna, hanqinna fi baqaqiinsa wayituu arguu irraa hoongoftu taatee sitti deebiti. Kana jechuun hirâ€™inna, hanqinna fi baqaqiinsa wayituu samii keessatti arguu hin dandeessu. Akkasumas, dhumarratti iiji dadhabdu taate gara keetti deebiti. Kuni hundii Khaaliqu Tokkicha taâ€™uu, beekumsi, Dandeetti fi Ogummaan Isaa guutuu taâ€™uu agarsiisu. Samii hangana balâ€™attuu fi guddattu wal-dhabbiin keessaa dhabamuun Khaaliqu Tokkichi akka uumee agarsiisa. Yommuu dumeessi irraa deemu samiin gara hundaan buleedha, aduun, jiiyni fi urjiileen sarara isaanii qabatanii deemu. Wal-dhabbi fi wal faallessun isaan keessa jiraa? Kanaafu, Khaaliqu Tokkicha isaan uumetu isaan bulcha. Ammas samii hangana balâ€™attuu fi guddattu keessaa uraa fi baqaqiinsi dhabamuun beekumsi, Dandeetti fi Ogummaan Rabbii guutuu taâ€™uu agarsiisa. Awroppaa deemi, Ameerikaa dhaqi, Afrikaa fi Eeshiyaa keessa deemi, samii baqaqxee arguu dandeessaa?

Ammas samii nutti aantu tana ibsaawaniin miidhagse. Ibsaawwan kunnin urjiileedha. Halkan samiin urjiileedhaan miidhagdi. Kanaafu, urjiileen faayda sadii qabu: 1ffa- Sheyxaanonni oduu samii akka hin dhageenye furguggee taâ€™u. 2ffaa- Samiif miidhaginna taâ€™uu, 3ffaa- yeroo halkanii namoonni ittiin qajeelu[1]

Urjiilee irraa qaanqeem sheyxaanatti darbamuun oduu samii keessatti dubbatamu akka hin hanne dhoowwu. Rabbiin akkuma sheyxaanotaaf addunya tana keessatti qaanqee urjii irraa darbamtu isaaniif qopheesse, Aakhirattis ibidda bobaâ€™aa garmalee nama gubu isaaniif qopheesse. Sababni isaas, sheyxaanonni Rabbiin faallessan, gabroota Isaa jallisan. Kaafirota sheyxaanota hordofanis akkuma

isaanii ibidda bobaâ€™aa isaaniif qopheesse [2]. Kanaafi itti aanse ni jedhe, â€œ**Kanneen Gooftaa isaaniitti kafaraniif adabbii Jahannamtu jira. Gahuumsis waa fokkate!**â€

Karaa kaminiyyuu warroota Rabbitti kafaran ibiddi jahannam qophaaâ€™efi jira. Rabbitti kafaruu keessaa, Isatti amanuu diduu fi Isaaf ajajamuu irraa of tuuluu, Guyyaa Aakhiratti amanuu diduu, Kitaabban Inni buusee fi Ergamtoota Inni erge kijibsiisuu [3]. Ragaalee fi mallattoolee erga isaaf dhufanii booda kanniin keessaa namni tokko raawwate, Gooftaa Isaatti kafaree jira. Osso mallattoolee fi ragaalee samii fi dachii keessa jiran itti xinxalle, silaa salphatti Gooftaa Isaatti amana. Akkasumas, osso Kitaaba Inni buuse itti xinxalle salphatti amanuun Isaaf ajajama. Garuu kana hundarraa waan garagaleef Gooftaa isaatti amanuu dide, Isaaf ajajamuu irraa of tuule. Kanaafu, Aakhiratti adabbii isaaf malu adabama.

Guddinni fi balâ€™inni samii Aakhiraan akka jirtu kan agarsiisudha. Samii garmalee guddattu fi balâ€™attu tana uraa fi baqaqiinsa tokko malee uumuu Kan dandaâ€™e namoota lamuu uumuun Isatti ni ulfaataa? Uumamni namaati fi uumamni samii garmalee garagara. Samiin garmalee tan balâ€™attu fi guddattuudha. Ilmi namaa immoo garmalee xiqqaadha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala ni jedha:

﴿عَانْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ أُلْسَمَاءُ بَنَنَاهَا ﴾٢٧
﴿وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضَحْلَهَا ﴾٢٨

â€œ**Sila isin uumuutu irra jabaata moo samiidhaa? Inni ishii ni ijaare. Ijaarsa ishii ol kaasee, ishii wal qixxessee. Halkan ishii dukkaneessee guyyaa ishii ibse.**â€ Suuratu An-Naziâ€™aat 79:27-29

Samiin garmalee balâ€™attuu fi urjilee lakkofsa isaanii Rabbiin malee eenyullee hin beekne keessatti argaman uumuun qaama namaa uumuu caalaa jabaatadha. Nama yaadaa fi ilaalcha qabuuf kuni ifa. Kanaafu, namni erga duâ€™ee fi qaamni isaa badee booda deebisuun wanta Rabbiin irratti ulfaatu miti [4]. Samii garmalee guddattuu fi urjilee garmalee garmalee baayâ€™atan kan uume, nama dadhabaa fi xiqqa kana lamuu deebisuun akkamitti itti ulfaataa?

â€œ**Inni ishii ni ijaare.**â€ Kana jechuun Rabbiin samii ijaarsa guddaa fi ajaaâ€™ibaa ni ijaare. Akka xaaraa gochuun ijaarsa ishii ol kaase ol fageesse. Ergasii wal-qixxessee. Wal darbuu fi baqaqiinsi wayiitu keessatti hin argamu. Jalaan utubaa hin qabdu, gubbaanis kan itti rarraatu hin qabdu. Kanaafu, kuni hundi Rabbiin waan hundaa irratti dandaâ€™aa akka taâ€™e hin agarsiisuu ree? Rabbiin ni jedha:

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ
 السَّمَاءَ وَالْقَمَرَ كُلُّ يَجْرِي لِأَجْلٍ مُسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفْصِلُ الْآيَاتِ
٢
 لَعَلَّكُمْ يَلْقَاءُنِي كُمْ تُوقِنُونَ

â€œRabbiin Kan samiiwwan utubaa malee olkaasedha; isinu ishii ni agartu. Ergasii Arshii irratti [oltaâ€™iinsa Isaaf malu] oltaâ€™e. Aduu fi baatis ni laaffise. Hundinu hanga beellama murtaaâ€™etti adeemu. Dhimma hundaa ni qindeessa. Akka isin qunnamti Rabbii keessanii mirkaneeffattaniif jecha mallatoolee addaan baasa.â€ Suuratu Raâ€™ad 13:2

â€œRabbiin Kan samiiwwan utubaa malee olkaasedha; isinu ishii ni agartu.â€ Kana jechuun akkuma argitan kana Rabbiin samiwwan torban utubalee malee Kan olkaasedha [5]. Samiin utubaa hin qabdu. Garuu Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa dandeetti Isaatiin akka lafa irratti hin kufnee fi hin sochoone ni qabe. Rabbiin ni jedha:

i' ¾ ÙÙŽÙŠÙ•Ù Ù;Ø³Ù•ÙfÙ•Ù±Ù,,Ø³ÙŽÙ•Ù ÙŽØ¢Ø;ÙŽ Ø£ÙŽÙ† ØªÙŽÙ,ÙŽØ¹ÙŽ Ø¹ÙŽÙ,,ÙŽÙ‰Ù±Ù,,Ù;Ø£ÙŽØ±Ù;Ø¶Ù•Ø¥Ù•Ù,,ÙŽÙ•Ø§ Ø‘Ù•Ø¥Ù•Ø°Ù;Ù†Ù•Ù‡Ù•Ù;Ù“Ùš i' ;

â€œAkka dachii irratti hin kufne samii ni qaba, hayyama Isaatiin yoo taâ€™e maleeâ€ Suuratu al-Hajj 22:65

Samiin jiddus taâ€™ee daangaa irraa utubuu hin qabdu. Kuni Dandeettin Rabbii Guutuu akka taâ€™e agarsiisa.

Aduu fi jiâ€™as faayda uumamtootatiif ni laaffise. â€œHundinu hanga beellama murtaaâ€™etti adeemu.â€ Aduun, jiiyni, urjilee fi pilaanetonni biroo hanga yeroo murtaaâ€™etti sarara (orbiitii) isaanii qabatanii ni adeemu. Yeroon (beellamni) murtaaâ€™e kunis Guyyaa Qiyaamatii. Hanga Guyyaa Qiyaama adeemsa isaanii itti fufu. Garuu Guyyaa Qiyaamaa aduun ni maramti, jiiyni ifa dhaba, urjileen ni bittinaâ€™u.

â€œAkka isin qunnamti Rabbii keessanii mirkaneeffattaniif jecha mallatoolee addaan baasa.â€ Kana jechuun akka isin duâ€™aan booda kaafamun jiru mirkaneeffattaniif mallatoolee Inni namoota duâ€™aan booda kaasu irratti dandaâ€™aa akka taâ€™e agarsiisan ni ib[6]. Mallaatoolee fi ragaaleen Rabbiin duâ€™aan booda namoota kaasu akka dandaâ€™u agarsiisan baayâ€™eedha. Namni mallatoolee kanniin irratti xinxalle duâ€™aan booda kaafamni akka jiru ni mirkaneefata.

[1] Ibn Kasiir 7/331,

[2] Tafsiir Saâ€™diyyi-fuula 1033

[3] Maâ€™aarij Tafakkur wa daqaaâ€™iqu tadabbur- 14/620, Abdurahman Habanka

[4] Maâ€™aarij Tafakkur wa daqaaâ€™iqu tadabbur- 15/56

[5] Tafsiir ibn Kasiir 4/550, Zaadul Masiir 724

[6] Zaadul Masiir 725, Ibn Al-Jawzii, Daaru Ibn Hazm

Miftahu Daaru saâ€™aadah fuula 562-564, Imaamu ibn Al-Qayyiim

Date Created

April 30, 2019

Author

admin